# SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHDA YURIDIK JAVOBGARLIK: MILLIY QONUNCHILIK VA HUQUQIY MUAMMOLAR

# ЮРИДИЧЕСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: НАЦИОНАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО И ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ

# LEGAL LIABILITY FOR THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: NATIONAL LEGISLATION AND LEGAL CHALLENGES

**ERGASHEV JAHONGIR UMARALI O‘G‘LI**

*Jamoat xavfsizligi universiteti talabasi*

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish jarayonida yuzaga keladigan yuridik javobgarlikning konstitutsiyaviy, ma’muriy va fuqarolik-huquqiy jihatlari tahlil qilinadi. O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligi asosida sun’iy intellekt tizimlarini ishlab chiquvchi va ulardan foydalanuvchi subyektlarning huquqiy majburiyatlari, algoritmik qarorlar oqibatida yetkazilgan zarar uchun javobgarlik hamda inson nazoratini ta’minlash masalalari o‘rganiladi. Shuningdek, xalqaro tajriba asosida mavjud huquqiy muammolarni bartaraf etish va milliy qonunchilikni takomillashtirish yuzasidan ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi.

**Kalit so‘zlar:** sun’iy intellekt, yuridik javobgarlik, konstitutsiyaviy kafolatlar, ma’muriy javobgarlik, fuqarolik-huquqiy javobgarlik, algoritmik qarorlar, shaxsga doir ma’lumotlar, inson nazorati, algoritmik shaffoflik, huquqiy himoya, algoritmik hisobdorlik, milliy qonunchilik.

**Аннотация.** В данной статье анализируются конституционно-правовые, административно-правовые и гражданско-правовые аспекты юридической ответственности, возникающей в процессе использования технологий искусственного интеллекта. На основе законодательства Республики Узбекистан

рассматриваются правовые обязанности субъектов, разрабатывающих и использующих системы искусственного интеллекта, вопросы ответственности за вред, причинённый в результате принятия алгоритмических решений, а также обеспечения человеческого контроля. Кроме того, с учётом международного опыта выдвигаются научно-практические предложения по устранению существующих правовых проблем и совершенствованию национального законодательства.

**Ключевые слова:** искусственный интеллект, юридическая ответственность, конституционные гарантии, административная ответственность, гражданско-правовая ответственность, алгоритмические решения, персональные данные, человеческий контроль, алгоритмическая прозрачность, правовая защита, алгоритмическая подотчётность, национальное законодательство.

**Abstract.** This article analyzes the constitutional, administrative, and civil law aspects of legal liability arising from the use of artificial intelligence technologies. Based on the legislation of the Republic of Uzbekistan, the study examines the legal obligations of entities developing and using artificial intelligence systems, liability for harm caused by algorithmic decisions, and issues related to ensuring meaningful human oversight. Furthermore, drawing on international experience, the article puts forward scientific and practical proposals aimed at addressing existing legal challenges and improving national legislation.

**Keywords:** artificial intelligence, legal liability, constitutional guarantees, administrative liability, civil liability, algorithmic decisions, personal data, human oversight, algorithmic transparency, legal protection, algorithmic accountability, national legislation.

Sun’iy intellektdan foydalanish davlat xizmatlari, bank-moliya, ta’lim, tibbiyot va raqamli xizmatlar sifatini oshirishi mumkin. Shu bilan birga, algoritmik xatolar, noto‘g‘ri yoki eskirgan ma’lumotlardan foydalanish, kamsituvchi natijalarning yuzaga kelishi, inson nazoratining amalda faqat rasmiyatchilik bilan cheklanishi fuqarolar huquqlariga zarar yetkazish xavfini kuchaytiradi. Mazkur holatda markaziy huquqiy savol SI texnologiyasiga

mustaqil javobgarlik yuklash emas, balki tizimni yaratgan, joriy etgan, boshqargan va qaror qabul qilishda qo‘llagan subyektlarning aniq majburiyatlarini belgilashdir.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ–358-son qarori bilan 2030-yilgacha SI texnologiyalarini rivojlantirish strategiyasi tasdiqlandi. 2025-yil 22-oktabrdagi PF–189-son Farmonda ushbu yo‘nalishdagi qo‘shimcha tashkiliy choralar belgilandi. 2026-yil 21-yanvardagi O‘RQ–1115-son Qonun SIga bevosita daxldor umumiy huquqiy normalarni mustahkamladi; 2026-yil 26-martdagi O‘RQ–1125-son Qonun esa shaxsga doir ma’lumotlarni saqlash va qayta ishlash tartibini yangiladi. Shu sababli SI javobgarligini yangi normalar va mavjud javobgarlik institutlari uyg‘unligida ko‘rib chiqish dolzarbdir [1–5].

Tadqiqotning maqsadi — SI tizimlaridan foydalanish oqibatida huquqlar buzilishi yoki zarar kelib chiqqanda javobgarlikni belgilash mezonlarini tizimlashtirish, amaldagi tartibdagi protsessual va tashkiliy muammolarni aniqlash hamda milliy qonunchilikni takomillashtirish uchun aniq takliflar ishlab chiqish.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 20-moddasi huquqiy ta’sir choralarining mutanosibligini, 31-moddasi shaxsiy hayot daxlsizligi va shaxsga doir ma’lumotlar muhofazasini, 55-moddasi huquq va erkinliklarni sud orqali himoya qilish kafolatini mustahkamlaydi [6]. Ushbu qoidalar texnologiya qanday bo‘lishidan qat’i nazar, uni qo‘llaydigan davlat organi yoki tashkilot faoliyatiga ham tatbiq etiladi. Konstitutsiyaviy asos o‘zi alohida har qanday SI xatosi uchun avtomatik jarima yaratmaydi: aniq javobgarlik tarkibi va himoya vositasi tegishli tarmoq qonunchiligi asosida aniqlanadi.

O‘RQ–1115-son Qonun bilan “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi Qonunga kiritilgan $7^1$-modda SI yordamida yaratilgan axborot resurslari va SIga asoslangan axborot tizimlari insonning hayoti, sog‘lig‘i, erkinligi, sha’ni, qadr-qimmati va boshqa ajralmas huquqlariga putur yetkazmasligi shartligini belgilaydi. Mazkur moddaning ikkinchi muhim talabi shuki, inson huquq va erkinliklariga aloqador yuridik ahamiyatga ega qarorlarni qabul qilishda faqat SI tizimining xulosalariga tayanish mumkin emas [1; 7]. Demak, inson tomonidan qarorning mustaqil va mazmunli tekshirilishi zarur. Biroq ushbu talabdan har

bir dasturiy yordamchi vositaga bir xil hujjatlashtirish yoki majburiy mustaqil audit allaqachon joriy etilgan, degan xulosa chiqmaydi.

Inson nazorati algoritmik qarorni shunchaki rasmiy tasdiqlash bilan cheklansa, mazkur kafolatning amaliy qiymati pasayadi. Qarorni tasdiqlovchi mas’ul shaxs foydalanilgan ma’lumotlarni, ehtimoliy xatoni, qaror uchun huquqiy asosni tekshirishi va asoslangan zaruratda algoritmik tavsiyani asoslantirilgan holda rad etish vakolati va amaliy imkoniyatiga ega bo‘lishi kerak. Shu jihatdan normaning mazmunini ijro mexanizmi bilan to‘ldirish muhim ilmiy-amaliy vazifadir.

O‘RQ–1115-son Qonunning 2-moddasi orqali Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksning $46^2$-moddasiga yangi ikkinchi qism kiritildi. Unda SI texnologiyalaridan foydalangan holda shaxsga doir ma’lumotlarga qonunga xilof ishlov berish, ularni ommaviy axborot vositalarida, telekommunikatsiya tarmoqlarida yoki Internetda tarqatish uchun huquqbuzarlik qurollarini musodara qilgan holda bazaviy hisoblash miqdorining 50 baravaridan 100 baravarigacha jarima belgilandi [1; 8]. Qonunda nazarda tutilgan harakatlar, tegishli subyekt va aybning huquqiy bahosi muayyan ish faktlariga qarab aniqlanadi.

Mazkur qoida SI qo‘llangan har qanday holatda ma’muriy javobgarlikni anglatmaydi. Masalan, chatbot noto‘g‘ri yuridik tavsiya bergani yoki bank modeli kredit ballini xato hisoblagani $46^2$-moddaning ikkinchi qismi bo‘yicha javobgarlikka o‘z-o‘zidan asos bo‘lmaydi. Huquqbuzarlik tarkibida aynan qonunga xilof ravishda shaxsga doir ma’lumotlarga ishlov berish yoxud ularni norma doirasida tarqatish alomatlari mavjudligi tekshirilishi kerak. Bu ma’muriy javobgarlikning qonuniylik va huquqiy aniqlik prinsiplariga mos keladi.

2026-yil 26-martdagi O‘RQ–1125-son Qonun “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi Qonunning 20-moddasi va yangi $27^1$-moddasiga tegishli o‘zgartirishlar kiritdi [5; 9]. Yangi tartibda biometrik va genetik ma’lumotlar, shuningdek O‘zbekiston hududida faoliyat yurituvchi telekommunikatsiyalar operatorlari xizmatidan foydalanuvchi jismoniy shaxslarning ma’lumotlari hududda saqlanishi shartligi belgilangan. Ayrim boshqa ma’lumotlarni xorijda saqlash va ularga ishlov berish uchun

qonunda ko‘rsatilgan shartlardan biriga rioya etilishi talab etiladi. Bu xalqaro bulutli SI xizmatlaridan foydalanuvchi tashkilotlar uchun ma’lumotlar oqimi va qayta ishlovchi tomonlarning majburiyatlarini qayta baholashni taqozo etadi. Shunga qaramasdan, ma’lumotning xorijda qayta ishlanishi avtomatik ravishda noqonuniy deb hisoblanmaydi: qo‘llaniladigan istisno va shartlar tekshiriladi.

Mazkur ikki qonun birgalikda muhim farqni ko‘rsatadi: shaxsga doir ma’lumotlarni qonuniy saqlash va qayta ishlash talablari preventiv majburiyatdir; ularga rioya etilmaganda esa faqat tegishli tarkib mavjud bo‘lsa ma’muriy, fuqarolik-huquqiy yoki boshqa javobgarlik masalasi ko‘tariladi. Shu sababli maqolada har bir texnik buzilish turini tegishli huquqiy norma bilan bog‘lash zarur.

SI tomonidan tayyorlangan noto‘g‘ri xulosa fuqaroning mulkiy yoki shaxsiy nomulkiy manfaatlariga zarar yetkazishi mumkin. Bunday holatda O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining majburiyatlarni bajarish, zarar yetkazishdan kelib chiqadigan majburiyatlar va ma’naviy zararni qoplashga oid qoidalari, shuningdek xizmat turiga doir maxsus normalar qo‘llanadi [10]. Bunday holatlarda barcha vaziyatlarga birdek tatbiq etiladigan yagona yuridik javobgarlik modeli mavjud deb hisoblash huquqiy jihatdan noto‘g‘ri bo‘ladi.

Agar zarar shartnoma doirasida xizmat sifati yoki kelishilgan majburiyat buzilishi oqibatida kelsa, avvalo shartnoma, xizmat ko‘rsatish shartlari va tegishli majburiyatning buzilishi baholanadi. Agar zarar shartnomadan tashqari harakat oqibatida yuzaga kelgan bo‘lsa, zarar yetkazish asoslari tekshiriladi. Ma’naviy zarar esa uning huquqiy shartlari mavjudligi aniqlangandagina qoplanishi mumkin. Ayb, sababiy bog‘lanish va isbotlash yuki javobgarlik turiga hamda tegishli maxsus normaga qarab farqlanadi.

Ishlab chiquvchi dasturiy mahsulotning shartnomada kafolatlangan imkoniyatlarini ta’minlashga, joriy etuvchi tashkilot uni ko‘zlangan vazifada va yetarli nazorat ostida ishlatishga, yakuniy qaror qabul qiluvchi esa huquqiy oqibat tug‘diradigan qarorni asoslashga mas’ul bo‘lishi mumkin. Lekin bu taqsimot avtomatik ravishda barcha uch subyektning birgalikdagi javobgarligini bildirmaydi. Har birining aniq huquqiy

majburiyati, qilmishi, zararga ta’siri va tegishli javobgarlik asosi alohida tekshirilishi lozim.

Zarar ko‘rgan shaxs odatda sun’iy intellekt modelini o‘qitishda foydalanilgan ma’lumotlar, algoritm versiyalari va qaror qabul qilish jarayoniga oid elektron qaydlardan bevosita foydalanish imkoniyatiga ega emas. Mazkur axborot nomutanosibligi algoritmik qaror natijasida yetkazilgan zarar bilan tegishli harakat yoki harakatsizlik o‘rtasidagi sababiy bog‘lanishni isbotlashni qiyinlashtiradi. Shu bois yuqori xavfli sun’iy intellekt tizimlarida foydalanilgan kirish va chiqish ma’lumotlari, dastur versiyalari tarixi, mas’ul xodimlar tomonidan amalga oshirilgan tekshiruvlar hamda ariza va shikoyatlarni ko‘rib chiqish jarayoniga oid elektron qaydlarni axborot xavfsizligi talablariga rioya etgan holda saqlash muhim ahamiyatga ega. Bunday ma’lumotlarning saqlanishi yuzaga kelgan huquqiy nizolarda dalillarni to‘plash, sababiy bog‘lanishni aniqlash va javobgarlik masalasini asosli hal etishga xizmat qiladi. Mazkur yondashuv sun’iy intellektdan foydalanish sohasidagi huquqiy majburiyatlarni takomillashtirishga qaratilgan mualliflik taklifi bo‘lib, uni barcha sun’iy intellekt tizimlari uchun amalda belgilangan umumiy majburiy talab sifatida talqin qilish mumkin emas.

Raqamli texnologiyalar vazirining 2026-yil 24-fevraldagi 284-mh-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan, 2026-yil 14-martda 3787-raqam bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan etika qoidalari 2026-yil 17-iyunda kuchga kirdi [11]. Hujjat SIga asoslangan yechimlarni yaratish, joriy qilish va ulardan foydalanish tamoyillari, ishtirokchilarning huquq hamda majburiyatlarini belgilaydi. Unda qonuniylik, tushunarlilik, adolatlilik, kamsitmaslik, shaffoflik, xavfsizlik va ma’lumotlar himoyasi bilan bog‘liq talablar markaziy o‘rin tutadi.

Davlat ro‘yxatidan o‘tgan idoraviy normativ-huquqiy hujjatni oddiy tavsiya bilan tenglashtirish mumkin emas. Ayni paytda etika normalari buzilgan har qanday vaziyatda o‘z-o‘zidan yangi ma’muriy jarima yoki jinoyat tarkibi paydo bo‘lmaydi: javobgarlik uchun tegishli normativ asos va huquqbuzarlik tarkibi talab qilinadi. Etika qoidalari, shu bilan birga, tashkilotning ehtiyotkorlik, shaffoflik va ichki nazorat standartini baholashda huquqiy ahamiyat kasb etishi mumkin.

Birinchi faraziy vaziyat: bank mijozning kreditga layoqatliligini SI tizimi yordamida baholaydi va dastur eski ma’lumot asosida salbiy natija chiqaradi. Xodim xulosani tekshirmay tasdiqlaydi. Agar mazkur qaror shaxsning qonuniy huquqlariga ta’sir ko‘rsatuvchi yuridik ahamiyatli qaror bo‘lsa, faqat SI xulosasiga tayanmaslik talabi alohida e’tiborga olinadi [7]. Bankning huquqiy javobgarligi esa avtomatik emas: xizmat shartlari, xodimning tekshiruv imkoniyati, ma’lumotlar qonuniyligi, zarar va sababiy bog‘lanish faktlari aniqlanadi. Ishlab chiquvchining mas’uliyati mahsulot nuqsoni yoki shartnoma majburiyatining buzilishi isbotlangan holatda alohida ko‘rib chiqiladi.

Ikkinchi faraziy vaziyat: ijtimoiy xizmat ko‘rsatishda avtomatlashtirilgan model bir guruh arizalarni rad etishni noto‘g‘ri tavsiya qiladi. Mas’ul organ inson tomonidan mustaqil tekshiruv va qarorni asoslashni hujjatlashtirmagan. Bunday holatda ma’muriy qaror qabul qilishning tegishli tartibi, Konstitutsiyadagi sud himoyasi kafolati va “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi Qonunning $7^1$-moddasi birgalikda baholanishi kerak [6; 7]. Tavsiyani mustaqil ravishda tekshirish, xatoni tuzatish va shikoyat qilish mexanizmlarining mavjudligi alohida ahamiyatga ega.

Uchinchi faraziy vaziyat: tashkilot tashqi SI xizmatiga foydalanuvchilarning biometrik ma’lumotlarini yuboradi. Ma’lumotlarni saqlash va qayta ishlash joyi, subyektning qonuniy asosi, xavfsizlik chorasi va O‘RQ–1125-son Qonun belgilagan hududiy talablar tekshiriladi [5]. Ushbu tekshiruvdan keyingina tegishli ma’muriy javobgarlik, zararni qoplash yoki boshqa huquqiy oqibatlar haqida asosli xulosa berish mumkin.

Yevropa Ittifoqining 2024/1689-son Sun’iy intellekt reglamenti (AI Act) tizimlarning xavf darajasiga asoslangan tartibga solishni nazarda tutadi. Mazkur yondashuv ayrim yuqori xavfli qo‘llanishlar uchun texnik hujjatlashtirish, xavfni boshqarish, inson nazorati va tegishli nazorat talablarini bog‘lashga asoslanadi [12]. Uning tartiblari O‘zbekiston uchun bevosita amal qiladigan milliy qonunchilik emas; ular qiyosiy tahlil va milliy modelni ishlab chiqish uchun foydali materialdir. Reglament qoidalarining qo‘llanishi va bosqichma-bosqich kuchga kirishi alohida tekshirilishi talab etiladi.

Yevropa Kengashining 2024-yilda imzolash uchun ochilgan SI, inson huquqlari, demokratiya va qonun ustuvorligi to‘g‘risidagi ramkaviy konvensiyasi ham risklarni baholash, huquqiy himoya va protsessual kafolatlarni muhim yo‘nalish deb belgilaydi [13]. Ushbu hujjatni O‘zbekiston ratifikatsiya qilgan yoki bevosita qo‘llaydigan hujjat deb ko‘rsatish uchun asos yo‘q. Undan olinadigan ilmiy xulosa shuki, texnik xavfsizlik nazorati huquqiy himoya vositalari bilan birgalikda tashkil etilgandagina fuqarolar uchun amaliy kafolat shakllanadi.

Qiyosiy tahlil natijasida bir xil nazorat yukini har qanday SI xizmatiga qo‘llash samarasizligi ko‘rinadi. Oddiy imlo tekshiruvchi dastur bilan nafaqa, kredit, ishga qabul qilish yoki tibbiy xizmatga kirishga sezilarli ta’sir etadigan tizimning xavflilik darajasi turlicha. Shu bois O‘zbekiston uchun maqsadga muvofiq yechim — mutanosib, sohaviy xususiyatni inobatga oladigan va inson huquqlariga ta’sirini ustuvor mezon sifatida belgilaydigan tabaqalashtirilgan tartibga solishdir.

Maqola doirasida bildirilgan tahlillardan kelib chiqib, Sun’iy intellekt sohasida quyidagi yo‘nalishlarga alohida e’tibor qaratish maqsadga muvofiq:

**Birinchidan, xavf darajasiga ko‘ra tasniflash.** Shaxslarning huquq va qonuniy manfaatlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan qarorlarni qabul qilishda foydalaniladigan sun’iy intellekt tizimlari uchun yuqori xavf darajasini belgilovchi mezonlarni alohida normativ-huquqiy hujjatda mustahkamlash maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, subyektlarning huquqiy majburiyatlarini aniq belgilash. Ishlab chiquvchi modelning hujjatlashtirilgan funksional imkoniyati va ma’lum cheklovlarini ochiqlashi; joriy etuvchi tashkilot maqsadga muvofiq foydalanish, shaxsga doir ma’lumotlarga ishlov berishning qonuniyligini va monitoringni ta’minlashi; qarorni tasdiqlovchi mansabdor shaxs esa mazmunli tekshiruvni hujjatlashtirishi nazarda tutilsin. Bunda javobgarlik har doim aniq huquqiy asos va subyektning o‘z majburiyati doirasida aniqlanishi ko‘rsatilsin.

Uchinchidan, algoritmik qarorlar qabul qilishda protsessual shaffoflikni ta’minlash. Fuqarolarning huquq va manfaatlariga ta’sir qiluvchi qarorlarni tayyorlashda SI qo‘llanilgani, qarorga ta’sir qilgan asosiy omillar va shikoyat qilish tartibi haqida

tushunarli ma’lumot olish mexanizmini belgilash. Bunda tijorat siri, maxsus himoyalanadigan axborot va uchinchi shaxslar ma’lumotlarini oshkor etmaslik kafolatlari ko‘zda tutilsin.

To‘rtinchidan, sun’iy intellekt tizimlari ustidan samarali inson nazoratini ta’minlash.Yuqori xavfli tizimlar bo‘yicha mas’ul shaxs algoritmik natijani rad eta olishi, qo‘shimcha dalil talab qilishi va qaror asosini qayd etishi shart bo‘lgan inson nazoratini amalga oshirishning minimal tashkiliy-huquqiy talablari ishlab chiqilsin. Bu $7^1$-moddadagi taqiqning amalda rasmiy tasdiqqa aylanib qolishining oldini olishi mumkin.

Beshinchidan, elektron dalillarni saqlash va ekspertizadan o‘tkazish mexanizmlarini takomillashtirish. Yuqori xavfli tizimlar uchun huquqiy ahamiyatli versiya almashuvi, qarorlar jurnali va inson tekshiruvi izlarini belgilangan muddat saqlash tartibi ishlab chiqilsin; muddatni belgilashda shaxsga doir ma’lumotlarni minimallashtirish, axborot xavfsizligi va sudda himoyalanish ehtiyoji muvozanatlashtirilsin. Maxfiy axborot himoyasini ta’minlagan holda sud ekspertizasini o‘tkazish va zarur hujjatlarga cheklangan kirish nazarda tutilsin.

Oltinchidan, davlat organlarida sun’iy intellekt tizimlarining inson huquqlariga ta’sirini oldindan baholash. Fuqarolarning huquq va qonuniy manfaatiga muhim ta’sir etadigan davlat SI loyihalari joriy etilishidan avval inson huquqlariga ta’sir bahosi o‘tkazilsin. Baholash jarayonida ma’lumotlarning to‘g‘riligi, kamsitish xavfi, xatolikning ehtimoliy oqibati, inson nazorati, shikoyat va zararni bartaraf etish choralarini qamrab olsin.

Yettinchidan, sun’iy intellektdan foydalanish natijasida yuzaga keladigan yuridik javobgarlikni aniqlash tartibini takomillashtirish. Tizim xatosi tufayli zarar yuzaga kelgan nizolarda foydalanilgan dastur versiyasi, shartnomadagi vazifalar va tashkilotning inson nazorati bo‘yicha dalillari sud tomonidan qaysi tartibda olinishi hamda baholanishi yuzasidan sud amaliyotiga oid uslubiy tavsiyalar ishlab chiqilsin. Ushbu yondashuv barcha holatlarda aybdan qat’i nazar javobgarlikni joriy etishni emas, balki amaldagi javobgarlik asoslarini sun’iy intellektdan foydalanish bilan bog‘liq nizolarda to‘g‘ri qo‘llashni nazarda tutadi.

Tadqiqot natijalari sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bilan bog‘liq yuridik javobgarlik masalalarini tartibga solishda kompleks huquqiy yondashuv zarurligini ko‘rsatdi. O‘zbekiston Respublikasida 2026-yilda qabul qilingan qonunchilik hujjatlari sun’iy intellektdan foydalanishning huquqiy asoslarini takomillashtirish, shaxsga doir ma’lumotlarni muhofaza qilish hamda fuqarolarning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish borasida muhim ahamiyat kasb etdi.

Shu bilan birga, sun’iy intellekt tizimlarini ishlab chiquvchi, joriy etuvchi va ulardan foydalangan holda qaror qabul qiluvchi subyektlarning huquqiy majburiyatlarini aniq chegaralash, algoritmik qarorlar oqibatida yetkazilgan zarar va sababiy bog‘lanishni isbotlash, elektron dalillardan foydalanish hamda samarali inson nazoratini ta’minlash bilan bog‘liq muammolar saqlanib qolmoqda.

Mazkur muammolarni bartaraf etish maqsadida sun’iy intellekt tizimlarini xavf darajasiga ko‘ra tasniflash, algoritmik shaffoflikni kuchaytirish, inson nazorati va elektron dalillarni saqlash mexanizmlarini takomillashtirish taklif etiladi. Tadqiqotning asosiy ilmiy-amaliy natijasi sifatida huquqiy majburiyatlar, algoritmik hisobdorlik va protsessual himoya mexanizmlarini o‘zaro bog‘lovchi uch tarkibli model ilgari suriladi. Ushbu model sun’iy intellektdan foydalanish jarayonida yuridik javobgarlikni aniqlashtirish hamda fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini samarali himoya qilishga xizmat qilishi mumkin.

**FOYDALANILGAN MANBALAR VA ADABIYOTLAR:**

1. O‘zbekiston Respublikasining 2026-yil 21-yanvardagi O‘RQ–1115-son Qonuni. https://lex.uz/uz/docs/-8008401

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ–358-son qarori. https://lex.uz/uz/acts/-7158604

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 22-oktabrdagi PF–189-son Farmoni. https://lex.uz/uz/acts/-7789403

4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 10-iyuldagi 425-son qarori. https://lex.uz/uz/acts/-7621993

5. O‘zbekiston Respublikasining 2026-yil 26-martdagi O‘RQ–1125-son Qonuni. https://lex.uz/uz/docs/-8099215

6. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. https://lex.uz/docs/-6445145

7. “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi Qonun, https://lex.uz/uz/acts/-83472

8. O‘zbekiston Respublikasining Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi. https://lex.uz/acts/-97664

9. “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi O‘RQ–547-son Qonun. https://lex.uz/acts/-4396419

10. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi. https://lex.uz/docs/-111189

11. Raqamli texnologiyalar vazirining 2026-yil 24-fevraldagi 284-mh-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan, 3787-raqamli Etika qoidalari (17.06.2026-yildan kuchda). https://lex.uz/uz/docs/-8083233

12. Regulation (EU) 2024/1689 laying down harmonised rules on artificial intelligence (AI Act). https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj

13. Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law (CETS No. 225), 2024. https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/the-framework-convention-on-artificial-intelligence